

O (j)etičnosti politikov

✉ Marko Pavliha

Krščanstvo je iz rajskih jabolk prirojeno-vzgojenih občutij destiliralo pravo v deset božjih zapovedi in nepravo v sedem smrtnih grehov: napuh, pohlep, pohota, jeza, požrešnost, zavist in lenoba. Antipod zli sedmerici je sedem kreposti, ki so vera, upanje, ljubezen, razumnost, pravičnost, srčnost in zmernost.

Identične so ideji naravnega prava, Küngovem svetovnem etosu, dalajlamovi sekularni etiki in Haidtovim znanstvenim dognanjem o natalnih moralnih matricah.

Že bežna jutranja vizita v nra-
vstveni hiralnici razkriva dia-
gnozo, da marsikateri politik
boleha za duhovno sušico zaradi sed-
mero zlovešnih bacilov, ki jih noče ali
ne more zatreti z vrednotnimi antigre-
šniki. Za nameček žge misel iz Dan-
tejeve *Božanske komedije*, da so najte-
mnejši deli Pekla rezervirani za tiste, ki
med moralno krizo ostajajo neoprede-
ljeni. Nedavni primer je komemoracija
v spomin žrtvam totalitarnih režimov
pred ameriško ambasado, ki se je ni
udeležil skorajda nihče od aktivnih
politikov in bore malo intelektualcev.
Žalostno, da nas sočutja uči veleposla-
nik Mussomeli, a tokrat bi mu morali
biti hvaležni. Živimo v mračni dobi
turbokapitalizma, ko apatični molk
ni več zlato, temveč najtežji svinec, ki

nas bo ugonobil v bivanjski ničevosti,
če se ne bomo po Hesselovo razsrdili
in preobrazili.

Simptomi družbene bolezni

Politična tuberkuloza se manife-
stira s politiki, ki trmasto vztrajajo
na političnih funkcijah kljub kazens-
kem pregonu, vložnim obtožnicam
in prvostopenjskim sodbam. Zdravje
paradoksalno peša zaradi zdravstva
in farmacije, dogajajo se zlorabe pra-
va, kadar se sicer navidezno spoštuje
predpis, a ravnanje ni skladno z njego-
vim ciljem. Krepko zaušnico je pravni
državi prisolil parlament z okrnitvijo
ustavne ljudske suverenosti, ker je re-
ferendum skrčil na formalno obliko

brez dejanske vsebine. Volivci ne
smemo več odločati o zakonih,
ki zadevajo socialno državo (o
davkih, carinah in drugih obve-
znih dajatvah), ne o mednaro-
dnem povezovanju – ratifikaci-
jah mednarodnih pogodb. Tudi
taktiziranje koalicije in opozicije
glede arhivskega referendumu
je že zaradi nesramno visokih
stroškov nemoralno in namenje-
no političnemu pokru namesto
ljudem. Prav tako ni dopustno,
da se je ustavno sodišče z neka-
terimi odločbami postavilo nad
državni zbor in ustavo.

Pravosodje je postalo javno
stranišče, kamor se sme olajšati
vsak nepridiprav, a tudi samo ni
brezmadežno. Politiki se nespo-
dobno obnašajo do novinarjev in
obratno, ko mediji komercialno
uživajo ob bičanju osumljenih
in jih na televizijskem prangerju
sramotijo že v predkazenskem
postopku, kljub zajamčeni pre-
sumpciji nedolžnosti. Mrcvarijo

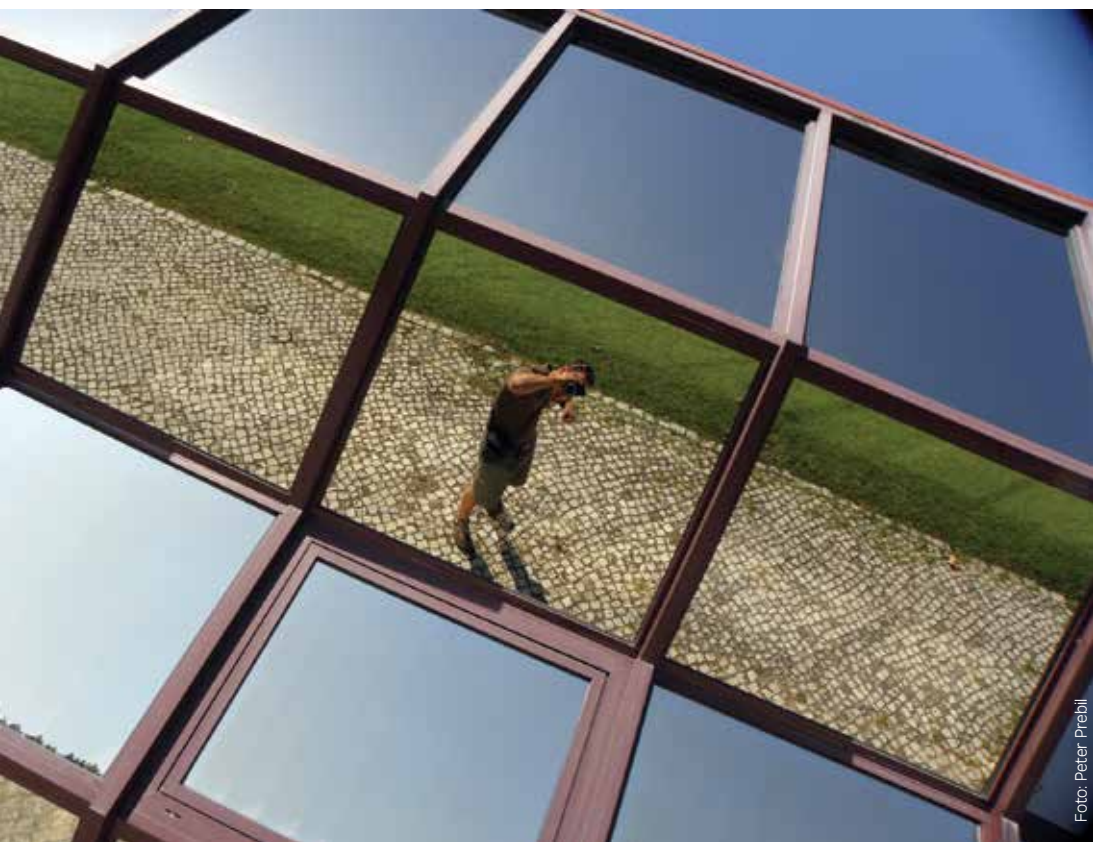

Foto: Peter Prebil

osebe namesto problemov, širijo se obrekovanja in govorice, razpasle so se podkupnine in sponzoriranja navzkrižnih interesov, na turobnem seznamu so plagiatorstva, izsiljevanja in črne gradnje, za katere je bojda vplivnežem obljubljen amnestija. Politiki so vpleteni v nemoralne posle, kot so orožarska prekupčevanja, uničevanje narave in podnebja, poskusi na živalih, genetski inženiring in suženjsko ravnanje z delavci. Nekateri niso korektno prijavili premoženja, drugi so jemali plače po prenehanju funkcije kljub dodatnim mastnim zaslužkom. Razjeda nas politikantsko in amoralno kadrovanje na mamljive položaje, kjer ni pomembno, kaj znaš, temveč, da si naš. Pisatelj Mate Dolenc se je v pismu bralcev pridušal zoper tip azijskega politika in brez dlake na jeziku navedel konkretno osebo, ki se z eno roko rokuje, v drugi pa za hrbtno drži nož, kar je grenka metafora za zahrbtnost, nepoštenost in hinavstvo. Zgražamo se nad klavrno omiko in oliko, vinjenim šoferjem, drogiranjem, promiskuiteto in sodomijo. Tudi menjava strank kot umazanih spodnjic ni etična, če je oportunistična, ali kot je dejal Winston Churchill, nekateri zaradi načel zamenjajo stranko, drugi zaradi stranke menjajo načela.

Vzroki

Obča slovenska družbena scena deluje kot strankarski apartheid, saj je boleče razglašena na opozicijo in pozicijo, ki ju zaenkrat še nihče ni uspel združiti v kompozicijo. Je torej politika le razpočeno ogledalo travmiranega naroda? Partitokracija sili strankarske pripadnike, da primarno poskrbijo za kariero znotraj svoje družčine, pogosto brezobzirno in agresivno tekmovalno, šele sekundarno pa se ukvarjajo z volivci, če ostane kaj energije in časa. Politični stranki je ključna oblast, ki jo ima po ustavi ljudstvo, a jo je delegiralo in izgubilo. Etično je sporno, da poslanci glasujejo o zakonih na slepo, po diktatu poslanske skupine oziroma stranke, kajti po ustavi so predstavniki vsega ljudstva in niso vezani na kakršnakoli navodila. Mar ne gre tudi pri koalicijskih pogodbah za onegavljenje volilnega rezultata oziroma volje drža-

vljanov; največkrat zaradi kupčkanja z najprestižnejšimi političnimi funkcijami in koristoljubnostjo? Narašča vpliv medijev, lobistov in spindoktorjev, ki se vrivajo med politike in volivce ter oblikujejo javno mnenje, ki prepogosto niti slučajno ne odraža resnice.

“*Partitura za uglasitev in ozdravitev družbe ni le stvar posameznika – čeravno je njegovo moralno razsvetljenje bistveno –, ampak je v rokah civilne družbe, libretov fil rouge pa so vseživljenjska vzgoja srca, svetovni etos in vladavina prava.*”

Vprašljiva je zakonska dolžnost zbiranja upravnih overjenih podpisov, na primer pri sestavljanju nestranskih listov na državnoborskih, evropskih in lokalnih volitvah, predsedniški kandidaturi ali sklicu referendumov. Takšna zahteva je v nasprotju z načelom pravne države, pasivno in aktivno volilno pravico in nemara še čem, ker bi morala država dokazati zlorabo podpisa in ne državljan njegove pristnosti. Ena od posledic domneve v škodo podpisnika je oslabitev civilne družbe in krepitev strankokracije, zato se praviloma ambicioznejše civilnodružbene iniciative povzdignejo v stranke, kar ni dobro.

Partitokracija za enkrat dominira tudi drugod po svetu, a zdi se, da v naših krajih še posebej intenzivno odbija strokovnjake in poštenjake ter omogoča rast patokracije, ko se v politiko lahko pririnejo sociopati, psihopati, prededipalci, zakompleksanci in drugi nesrečneži, ki zaradi psihičnih motenj ne bi nikoli smeli javno službovati. Opažamo sindrom turškega premiera Erdogana, kajti ko ima politik v rokah preveč oblasti – tako Andreas Gross –, mu to daje privilegij, da mu ni več treba poslušati ljudi in se učiti. Narod še kar naprej krvavi iz nezacejlene polpretekle (?) zgodovine, ki nas neusmiljeno reže na vaše in naše, partizane in domobrance, kler in proletariat, zmagovalce in poražence, bele in rdeče, leve in desne, pobite in žive. Do kdaj bo še človek človeku škodovnelni Slovenec?

Psiholog Dan Ariely je s sodelavci dokazal, da na poštenost ne učinku-

jeta verjetnost zasačenja in pridobljena korist. Nepoštenost pospešujejo zlasti okolje, ki daje ničvredne zglede (“gliha vkup štriha”, skupinsko goljufanje); opazovanje drugih pri grdobjah; ‘altruistično’ goljufanje v korist pajdašev; izčrpanost (lažje ga polomimo, kadar smo utrujeni); začetna lumparija, ki zaradi nalezljivosti skoti mlade; ustvarjalnost, s katero lažje opravičujemo lastno malopridnost, ker so kreativneži boljši lažnivci; konflikt interesov (usluge vplivajo na naše izbire, zato smo pogosto zaslepljeni z lastnim interesom) in sposobnost samoopravičevanja.

Toliko o nekaterih vzrokih, kako pa lahko pozdravimo to pogubno (j)etiko?

Zdravljenje

Po Arielyju je mogoče nepoštenost zmanjšati z nadzorom, moralnimi opomniki (npr. etičnim kodeksom, ki se ga slovenski poslanci otepajo kot zlomek razpela), lastnoročnimi podpisi zavezujočih deklaracij in zaobljubo pričakovanega obnašanja. Občutek za osebno moralnost nam določa količino sleparjenja, ki je še sprejemljiva, kajti malopridni smo le toliko, kolikor nam še omogoča ohraniti vtis o naši zmerni poštenosti. Toda partitura za uglasitev in ozdravitev družbe ni le stvar posameznika – čeravno je njegovo moralno razsvetljenje bistveno –, ampak je v rokah civilne družbe, libretov fil rouge pa so vseživljenjska vzgoja srca, svetovni etos in vladavina prava. Politične stranke bi morale že zdavnaj imenovati pravni svet neindoktriniranih modrecev, ki bi pripravil z dokazi podprt pregled hudodelstev med II. svetovno vojno in po njej, kar bi služilo za (do)končno ponotranjenje zgodovinskih dejstev, nujna opravičila in Neobhodno Spravo. Civilna družba naj odide na volitve z neodvisnimi kandidati, ki bodo nemara uspeli z ustaviti razkrojavanje družbe in našim pljučem vdahniti svežega, etičnega zraka. Naj se zopet reinkarnira antični ideal skladnosti med plemenitimi mislimi, besedami in dejanji, pa se nam bo zdravje kmalu obrnilo na bolje. In ne pozabimo: Ljubezen je panacea za sleherni bolezen. ■